

GGD

Rotterdam-Rijnmond

Gezondheid in kaart

Ridderkerk

Inhoud

1	Inleiding	4
2	De inwoners van Ridderkerk	7
3	Kernboodschappen voor lokaal gezondheidsbeleid	12
4	Tot slot	28
	Literatuur, gegevensbronnen en websites	29
	Definities	31
	Afkortingen	36
	Bijlage: Gezondheidsprofiel van de gemeente Ridderkerk	38

1 Inleiding

Gemeenten krijgen een steeds grotere rol in het volksgezondheidsbeleid. De Wet publieke gezondheid (WPG) schrijft voor dat gemeenten elke vier jaar hun volksgezondheidsbeleid vaststellen. Daarnaast zijn gezondheid en zorg belangrijke onderwerpen in de Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) en in het jeugdbeleid van gemeenten. Budgetten zijn beperkt, dus gemeenten moeten keuzes maken. Ze willen die keuzes zoveel mogelijk baseren op inzicht in de lokale gezondheidssituatie. Dat is ook wat de WPG voorschrijft.

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) stelt elke vier jaar de landelijke Volksgezondheid Toekomst Verkenning (VTV) op. Dit is de basis voor het rijksbeleid op het terrein van de volksgezondheid. Vanaf 2010 zal de GGD Rotterdam-Rijnmond vierjaarlijks een regionale VTV opstellen. Hierin brengt de GGD bestaande gegevens over de gezondheidssituatie in de gemeenten en deelgemeenten in het werkgebied samen. De regionale VTV kan dienen als feitelijke onderbouwing voor bestuurlijke keuzes in het gezondheidsbeleid.

Kernboodschappen voor lokaal gezondheidsbeleid Ridderkerk.

Dit rapport is het resultaat van een integrale analyse van bestaande gegevens over de gezondheid in Ridderkerk. De belangrijkste bevindingen zijn vertaald in kernboodschappen voor gezondheidsbeleid. De kernboodschappen worden toegelicht en mogelijk toekomstig beleid met betrekking tot het betreffende onderwerp wordt beschreven. In de *bijlage* is een uitgebreid gezondheidsprofiel van de gemeente Ridderkerk opgenomen.

In het rapport is informatie bijeen gebracht die gaat over vragen als: Wat zijn de belangrijkste gezondheidsproblemen? Waarom zijn dit problemen? Waar liggen mogelijkheden voor verbetering? Van deze informatie kan de gemeente Ridderkerk gebruik maken om te komen tot keuzes in het gezondheidsbeleid.

Voor elke gemeente en deelgemeente is een regionaal VTV-rapport gemaakt (totaal 33). De psychosociale gezondheid van de jeugd is voor het hele Rijnmondgebied een belangrijk thema. Daarom wordt daar in alle rapporten aandacht aan besteed. Omdat de invloed van de fysieke omgeving op gezondheid vaak onderbelicht blijft, komt ook dit in elk rapport aan de orde.

De kernboodschappen voor het gezondheidsbeleid in Ridderkerk luiden:

- De inwoners van Ridderkerk zijn net zo gezond als de inwoners van de andere regiogemeenten.
- Eenzaamheid is in Ridderkerk een omvangrijk probleem. Dit vraagt om passend beleid per doelgroep.
- Een deel van de bevolking heeft psychosociale of psychische problemen. Ouderen zijn psychisch minder gezond dan in de andere regiogemeenten. Preventie kan al op jonge leeftijd starten.
- Overgewicht is in Ridderkerk een hardnekkig probleem. Een brede aanpak van voeding en beweeggedrag is nodig.
- Het alcoholgebruik van de jeugd in Ridderkerk is punt van aandacht. Een intensieve preventieve aanpak kan verbetering opleveren.
- Roken is ook in Ridderkerk een bedreiging voor de volksgezondheid. Vooral voorkomen dat jongeren beginnen met roken is van belang.
- Huiselijk geweld is onacceptabel. Niet alleen opvang van slachtoffers, maar ook preventie is nodig.
- In Ridderkerk wonen mensen met een combinatie van lichamelijke, geestelijke en sociale problemen. Een individuele aanpak en ketensamenwerking kunnen perspectief bieden.
- De inwoners van Ridderkerk zijn tevreden over het groen. Meer gebruik van fiets en openbaar vervoer kan de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren.

Deze kernboodschappen hebben betrekking op het bevorderen van de gezondheid. Hier kan op verschillende manieren aan worden gewerkt. In de eerste plaats door acties vanuit de gezondheidssector, specifiek gericht op de gezondheid. Daarnaast kan de gezondheidssector samenwerken met andere sectoren om de gezondheid te bevorderen. Tot slot kunnen ook acties buiten de gezondheidssector, die niet op gezondheid zijn gericht daar wel een positief effect op hebben. Acties gericht op arbeidsparticipatie zijn hiervan een voorbeeld. Deze diverse benaderingen van het bevorderen van de gezondheid komen naar voren in de gezondheidsprogramma's van de gemeente en in het stadsregionale programma 'Ieder Kind Wint'.

Leeswijzer

Dit rapport met kernboodschappen voor de gemeente Ridderkerk is als volgt opgebouwd. In deze *inleiding* is toegelicht wat de regionale VTV Rotterdam-Rijnmond is. *Hoofdstuk 2* brengt de bevolking van de gemeente Ridderkerk in kaart. In *hoofdstuk 3* zijn de belangrijkste bevindingen van de integrale analyse van de gezondheidsgegevens omgezet in kernboodschappen op maat, passend bij de specifieke gezondheidssituatie van de bevolking van de gemeente. *Tot slot* volgen een toelichting op de andere onderdelen en op toekomstige ontwikkelingen van deze regionale VTV. Het boekje eindigt met een overzicht van gebruikte literatuur en een verklaring van gebruikte definities en afkortingen. In de *bijlage* is een uitgebreid gezondheidsprofiel van de gemeente Ridderkerk opgenomen.

De inwoners van Ridderkerk

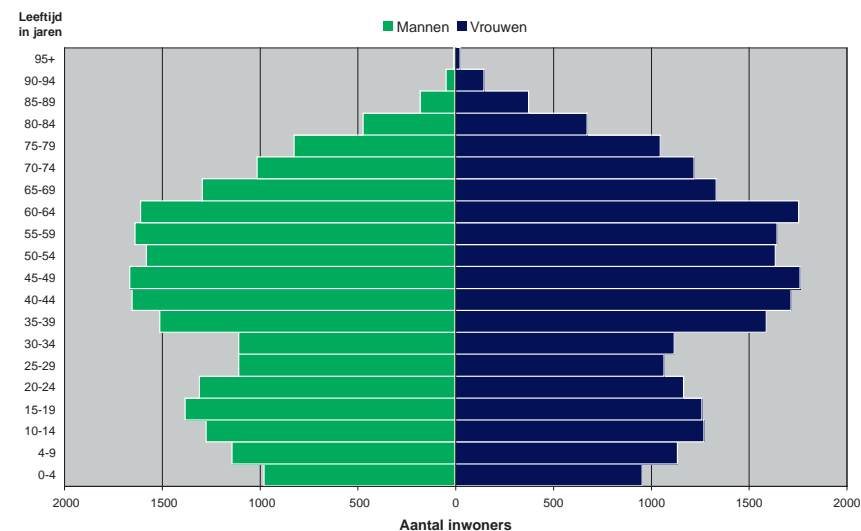
2

Ridderkerk is een gemeente in Zuid-Holland op het eiland IJsselmonde. De naam Ridderkerk is afkomstig van Riederkercke gelegen in de Riederwaard, waarbij ried verwijst naar het oudnederfrankische woord voor riet. Ridderkerk was vroeger een heerlijkheid. De naam is afgeleid van de kerk, die de belangrijkste was in de gehele Riederwaard: de Riederkerk. Schutspatroon van deze kerk was Sint Joris. Zijn beeltenis is als heerlijkheids- en later als gemeentewapen opgenomen. Ridderkerk bestaat uit vijf kernen met elk hun eigen karakter: Centrum, Slikkerveer, Rijsoord, Bolnes en Oostendam.

Om een indruk te krijgen van de inwoners van de gemeente Ridderkerk wordt in dit hoofdstuk informatie over de bevolkingssamenstelling gegeven. Dit hoofdstuk gaat in op diverse aspecten van de demografie die een relatie kunnen hebben met de gezondheid zoals de leeftijdsopbouw, de sociaaleconomische status en de bevolkingsprognose.

Aantal inwoners en leeftijdsopbouw

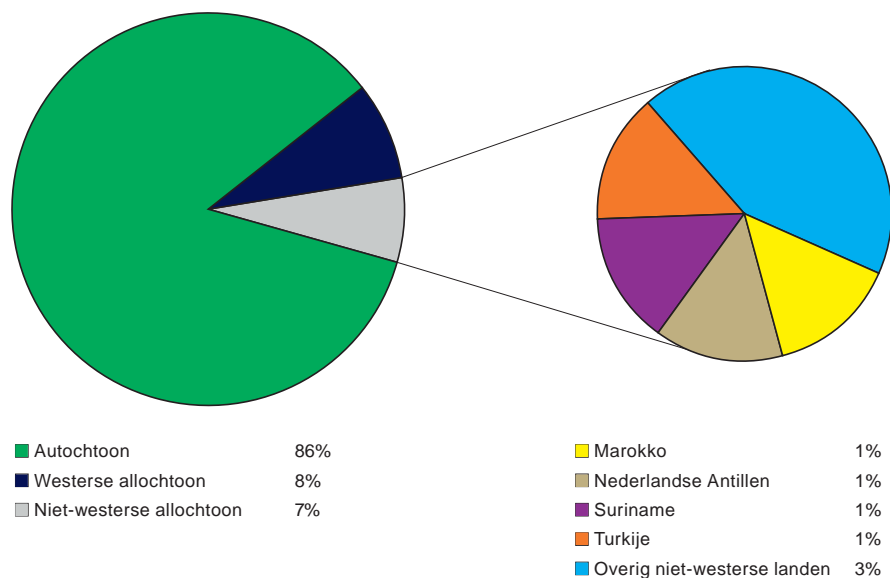
De gemeente Ridderkerk had op 1 januari 2008 44.698 inwoners. In *figuur 2.1* is de demografische opbouw van de gemeente Ridderkerk te zien. Er wonen relatief veel ouderen in Ridderkerk. De grijze druk in Ridderkerk is hoger dan in Nederland (33% tegenover 24%) en de groene druk is iets lager in Ridderkerk dan in Nederland (35% tegenover 39%).

Figuur 2.1: Demografische opbouw in Ridderkerk op 1 januari 2008 (Bron: CBS Statline, 2009)

Etniciteit

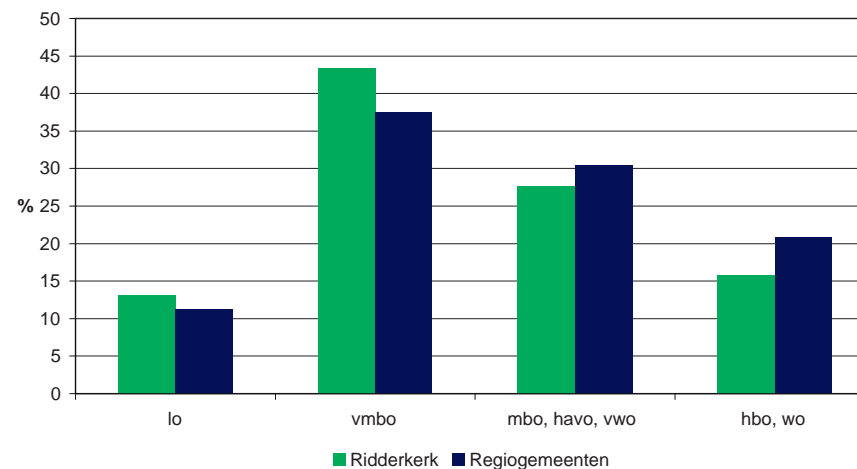
Van de inwoners van Ridderkerk is 14% allochtoon; de helft van hen heeft een niet-westerse herkomst (*figuur 2.2*). In Ridderkerk wonen in vergelijking met Nederland minder allochtonen (14% tegenover 20%).

Figuur 2.2: Etniciteit van de inwoners van Ridderkerk op 1 januari 2008
(CBS Statline, 2009)

Opleidingsniveau

Het gemiddelde opleidingsniveau in Ridderkerk is lager dan in de andere regiogemeenten die tot 2010 tot het werkgebied van de GGD Rotterdam-Rijnmond behoorden (zie *figuur 2.3* en *Definities*). Er wonen meer mensen met als hoogste opleiding lager onderwijs of vmbo dan in de regio, namelijk 57% tegenover 49%.

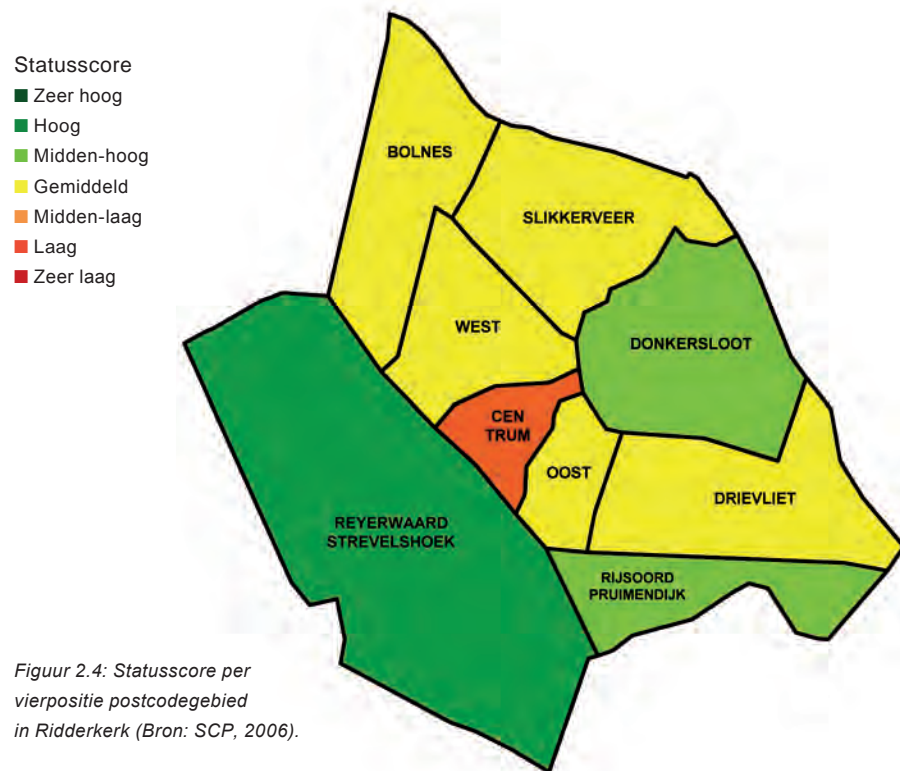

Figuur 2.3: Opleidingsniveau van inwoners vanaf 16 jaar van Ridderkerk en de regiogemeenten
(Bron: Gezondheidsenquête, 2008)

Sociaaleconomische status

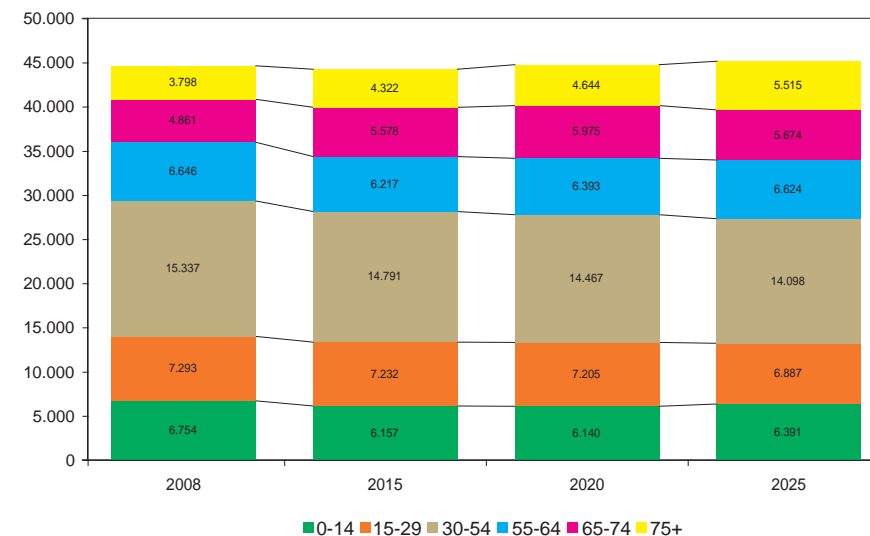
Het gemiddelde gestandaardiseerde inkomen, waarbij rekening wordt gehouden met de samenstelling van een huishouden, is in Ridderkerk 21.900 euro per huishouden. Dit is vergelijkbaar met gemiddeld in Nederland waar dit 21.600 euro bedraagt. Van de inwoners van Ridderkerk ontvangt 12% een uitkering voor arbeidsongeschiktheid, werkloosheid of bijstand en 5% van de kinderen leeft in een uitkeringsgezin. Het percentage eenpersoonshuishoudens in Ridderkerk is 31%; dit is lager dan in Nederland (35%) en Rotterdam (47%). Een derde van de huishoudens bestaat uit meerpersoonshuishoudens met kinderen.

Het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) berekent de sociaaleconomische status (SES) van inwoners van gebieden in Nederland. De SES-score wordt ingedeeld in zeven groepen, oplopend van lage naar hoge status (SCP, 2006). In *figuur 2.4* is de statusscore te zien voor de gemeente Ridderkerk. Zes wijken in Ridderkerk hebben een gemiddelde statusscore. Er is één postcodegebied met een lage statusscore, één postcodegebied met een hoge statusscore en één met een midden-hoge statusscore.

Bevolkingsprognose

De omvang van de bevolking van Ridderkerk zal in de komende jaren ongeveer gelijk blijven. Dit is te zien in *figuur 2.5*. Hierin komt duidelijk naar voren dat de gemeente de komende jaren te maken krijgt met een vergrijzende bevolking. De sterkste toename is zichtbaar bij de groep van 75 en ouder, die met 45% zal toenemen. De vergrijzing heeft allerlei maatschappelijke gevolgen onder andere op het gebied van de gezondheidszorg en de ouderenzorg.

Figuur 2.5: Bevolkingsprognose 2008-2025 gemeente Ridderkerk (Bron: CBS Statline, 2009)

3 Kernboodschappen voor lokaal gezondheidsbeleid

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen over de gezondheid van inwoners van de gemeente Ridderkerk gepresenteerd, samengevat in een aantal kernboodschappen voor het lokaal gezondheidsbeleid. Elke kernboodschap wordt toegelicht en aangevuld met mogelijk toekomstig beleid van de gemeente Ridderkerk. De gezondheidstoestand van de inwoners wordt beschreven aan de hand van beschikbare enquêtegegevens, zoals de gezondheidsenquête en de Jeugdmonitor van de GGD Rotterdam-Rijnmond. Daarnaast zijn cijfers uit registraties gebruikt, zoals sterftcijfers en gegevens over huiselijk geweld. Waar mogelijk worden de cijfers van Ridderkerk vergeleken met het gemiddelde van de GGD-regio en met Nederlandse cijfers. De cijfers zijn in uitgebreide vorm terug te vinden in de *bijlage: Gezondheidsprofiel van de gemeente Ridderkerk*.

➤ De gemiddelde levensverwachting bij de geboorte voor mannen uit Ridderkerk is 77,9 jaar en voor vrouwen 82,7 jaar. Dit is vergelijkbaar met de gemiddelde Nederlandse levensverwachting.

Van de 5- en 6-jarigen ervaart 5% de gezondheid als gaat wel tot slecht. Bij 10- en 11-jarigen is dit 11%. Eén op de tien inwoners van 16 tot 55 jaar van Ridderkerk ervaart zijn gezondheid

als matig of slecht. Voor de 55-plussers geldt dat een kwart van de inwoners de gezondheid als matig of slecht ervaart. De ervaren gezondheid in Ridderkerk is vergelijkbaar met de andere regiogemeenten.

De totale sterfte in Ridderkerk is lager dan in Nederland; dit geldt zowel voor mannen als voor vrouwen. Ridderkerk heeft een vergrijsde bevolking; in de absolute sterfte is deze lagere sterfte dus niet direct terug te zien.

Het percentage inwoners dat aangeeft minstens één chronische ziekte of aandoening te hebben is in Ridderkerk vergelijkbaar met de andere regiogemeenten. De helft van de 16- tot 55-jarigen geeft aan minstens één ziekte of aandoening te hebben en meer dan driekwart van de 55-plussers geeft dit aan.

Het percentage 55-plussers dat aangeeft een depressie te hebben gehad, is in Ridderkerk hoger dan in de andere regiogemeenten (12% tegenover 8%). Er zijn ook meer inwoners van 16 tot 55 jaar die aangeven last te hebben van vernauwing van de bloedvaten (2% tegenover 1%). Ook psoriasis komt vaker voor onder 16- tot 55-jarigen (4% tegenover 2%).

➤ Van de inwoners van 16 jaar en ouder van Ridderkerk is 33% eenzaam. De eenzaamheid in Ridderkerk is vergelijkbaar met zowel regionale als met landelijke cijfers. In Ridderkerk is 5% van de inwoners van 16 jaar en ouder ernstig eenzaam. Ernstige eenzaamheid lijkt iets minder vaak voor te komen in Ridderkerk dan in Nederland, waar 10% ernstig eenzaam is

(Van Tilburg & De Jong-Gierveld, 2007). Eenzaamheid komt vaker voor bij mensen van 75 jaar en ouder, allochtonen, mensen met een laag of middelbaar opleidingsniveau en mensen die moeite hebben om van hun inkomen rond te komen. Vrouwen zijn vaker emotioneel eenzaam, terwijl mannen vaker sociaal eenzaam zijn. De kans op sociale eenzaamheid neemt al toe vanaf de leeftijd van 35 jaar.

Eenzaamheid tast het welzijn ofwel het psychisch of sociaal welbevinden van mensen aan en is daarmee op zichzelf een gezondheidsprobleem. Eenzaamheid kan in allerlei opzichten ook ziekmakend zijn, zowel geestelijk als lichamelijk (Fokkema & Van Tilburg, 2005).

Er is in Nederland al lange tijd aandacht voor de problematiek van eenzaamheid van ouderen, ook in Ridderkerk. Er worden verschillende activiteiten uitgevoerd, individueel of groepsgericht.

Uit onderzoek blijkt dat het niet eenvoudig is personen op hoge leeftijd te activeren (Fokkema & Van Tilburg, 2005). Daar is meer voor nodig dan het organiseren van gezamenlijke activiteiten en het aanbieden van een contactrijke omgeving. Er is een grote variëteit in de mate, vorm en oorzaken van eenzaamheid. Daarom zijn er geen standaardoplossingen. Het is zaak zorgvuldig een passende interventie te kiezen, aan te sluiten bij de behoeften van de doelgroep en zo mogelijk gebruik te maken van ervaringen elders met dezelfde interventie. Als dat niet gebeurt, kan ook een op zich kansrijke interventie mislukken. Effectief gebleken interventies voor ouderen zijn veelal kleinschalige groepsactiviteiten (bijvoorbeeld in een woonzorgcentrum) en vriendschapskursussen, gericht op het verbeteren van sociale contacten en het bevorderen van vriendschappelijke relaties.

Voor sommige ouderen heeft eenzaamheid te maken met onzekerheid, gebrek aan assertiviteit of aan sociale vaardigheid. Geestelijke gezondheidszorginstellingen organiseren een breed pakket aan trainingen gericht op deze specifieke problematiek.

Om sociaal isolement van ouderen te bestrijden kan de kennis en ervaring die Rotterdam hier de afgelopen jaren mee heeft opgedaan voor Ridderkerk interessant zijn. Rotterdam is in februari 2007 een driejarig programma gestart gericht op het bestrijden en voorkomen van sociaal isolement bij ouderen. De gemeente werkt daarin samen met het Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventies (LESI). Het programma omvat zes projecten. De projecten zijn gericht op deskundigheidsbevordering, signalering van sociaal isolement en individuele begeleiding van sociaal geïsoleerde ouderen. De ervaringen met de projecten zijn positief: de doelgroep wordt bereikt, professionals worden deskundiger, goede interventies zijn beschikbaar en geleidelijk verbetert de situatie van een deel van de ouderen.

Naast een aanpak in de zorg- en welzijnssector kan de gemeente een aantal voorwaarden realiseren om sociaal isolement van ouderen te voorkomen of bestrijden: sociale veiligheid en vervoersvoorzieningen.

De gemeente Ridderkerk maakt (tijdelijk) extra inzet van het ouderenwerk mogelijk, om te zorgen dat ouderen die dreigen te vereenzamen in beeld blijven.

Psychische ongezondheid komt bij een aanzienlijk deel van de jeugd in Ridderkerk voor. Volgens de ouders heeft 8% van de 5- en 6-jarigen een hoge score op psychosociale problemen. Volgens de leerkracht is dit percentage 6%. Ouders geven bij 11% van de 10- en 11-jarigen aan dat er sprake is van een hoge score op psychosociale problemen en volgens leerkrachten is dit 2%. Bij 16% van de 12- tot 13-jarigen is sprake van een hoge score op psychosociale problemen.

Van de 10- en 11-jarigen heeft 15% een ongunstige score op emotionele problemen (zoals gebrek aan zelfvertrouwen en teruggetrokken gedrag). Bij 12- en 13-jarigen is dit 14%. Van de 12- en 13-jarigen heeft 21% wel eens suïcidegedachten.

Van de inwoners van 16 jaar en ouder van Ridderkerk heeft 4% een hoog risico op een depressie, dit is vergelijkbaar met de andere regiogemeenten. Het percentage 55-plussers dat aangeeft in het afgelopen jaar een depressie te hebben gehad is echter hoger dan gemiddeld in de regio (12% in Ridderkerk, tegenover 8% gemiddeld in de regio), net als het percentage 55-plussers dat psychofarmaca gebruikt (12% in Ridderkerk, tegenover 9% gemiddeld in de regio).

Psychische problematiek kan verregaande gevolgen hebben. Het hebben van een depressie op jonge leeftijd is bijvoorbeeld een belangrijke voorspeller voor het ontwikkelen van een depressie op latere leeftijd. Psychische problematiek belemmert het functioneren in het dagelijks leven en kan ernstige zelfdestructieve vormen aannemen, zoals suïcidaal gedrag. Ook kunnen psychische problemen vroeg in de levensloop van invloed zijn op de school- en beroeps carrière en uiteindelijk op de maatschappelijke positie die iemand zich kan verwerven. Gezien de mogelijke impact van dergelijke problemen is vroegtijdige onderkenning uitermate belangrijk.

Met het voorkomen van psychosociale problemen is grote gezondheidswinst en ook maatschappelijke winst te behalen. Depressie is niet voor niets één van de speerpunten in het volksgezondheidsbeleid. Preventie van psychische en psychosociale problemen heeft de beste resultaten als publieksvoorlichting, vroegsignalering en advisering, ondersteuningsprogramma's en maatregelen gericht op de omgeving in combinatie worden uitgevoerd. Het gaat om:

- Primaire preventieprogramma's waarbij kinderen beter worden voorbereid op stressvolle situaties in hun latere leven. Voorbeelden zijn het lesprogramma 'Zippy's Vrienden' dat kinderen leert omgaan met tegenslagen en de verschillende weerbaarheids- en sociale vaardigheidstrainingen voor kinderen.
- Signaleren en adviseren. Training en begeleiding van beroepskrachten die regelmatig in contact staan met de doelgroep, goede afspraken over verwijzing en toepassen van signaleringsinstrumenten. Soms volstaat een kort advies.
- Ondersteuning voor mensen die meer nodig hebben dan een kort advies.
- Maatregelen in de omgeving: arbeidsparticipatie, een prettige en veilige woonomgeving en sociale steun in de omgeving.
- Publieksvoorlichting en bewustwording, gericht op het onderkennen van de problematiek en het verminderen van het taboe.

Landelijk is op deze gebieden en voor diverse doelgroepen een keur aan interventies ontwikkeld, die aangepast kunnen worden aan de lokale situatie.

Voor (preventie)beleid op het terrein van psychosociale gezondheid van kinderen is goede samenwerking met partners in de jeugdketen van preventie tot zorg -zoals beschreven in het 'Ieder Kind Wint' programma- een belangrijke voorwaarde.

De gemeente Ridderkerk heeft depressie benoemd als een speerpunt van het gezondheidsbeleid (Gemeente Ridderkerk, 2008).

Met het oog op de psychosociale gezondheid van de jeugd investeert de gemeente in preventieve zorg en financiert de gemeente preventieve cursussen als 'Vrienden'.

Van de 2-jarigen uit Ridderkerk heeft 7% (ernstig) overgewicht. Dit loopt op met de leeftijd; van 13% van de 5- en 6-jarigen tot 23% van de 10- en 11-jarigen. Van de 12- en 13-jarigen rapporteert 10% (ernstig) overgewicht; hierbij dient in gedachten te worden gehouden dat dit percentage in werkelijkheid waarschijnlijk iets hoger ligt, omdat jongeren bij zelfrapportage geneigd zijn de verhouding van lengte en gewicht gunstiger in te schatten dan feitelijk het geval is (Jansen et al., 2006).

Ook een groot deel van de volwassenen is te zwaar. Bijna de helft van de 16- tot 55-jarigen heeft (ernstig) overgewicht en meer dan 60% van de 55-plussers. Deze cijfers zijn overigens vergelijkbaar met de andere regiogemeenten. Over het algemeen komt matig overgewicht meer voor bij mannen en obesitas meer bij vrouwen. Overgewicht komt bij diverse allochtone groepen vaker voor dan bij autochtonen.

Voeding en bewegen zijn belangrijke determinanten voor overgewicht. In Ridderkerk ontbijt vrijwel alle kinderen tot 12 jaar. Het ontbijtgedrag van 12- en 13-jarigen is slechter; van hen ontbijt 16% minder dan 5 keer per week. De fruitnorm wordt door jongeren in Ridderkerk vaak niet gehaald. De helft van de 5- en 6-jarigen haalt de fruitnorm. De inname van fruit is het laagst bij de 10- en 11-jarigen en 12- en 13-jarigen; van hen haalt respectievelijk 16 en 24% de norm.

Van de 2-jarigen speelt 70% minstens vijf dagen per week buiten. De 5- en 6-jarigen spelen minder vaak buiten, meer dan de helft speelt minder dan vijf dagen per week buiten. Het sporten buiten schooltijd neemt toe met de leeftijd; van de 5- en 6-jarigen sport 49% minstens

twee dagen per week buiten schooltijd, van de 12- en 13-jarigen doet 75% dit. Volwassenen bewegen vaak te weinig. De beweegnorm wordt door 38% van de 16- tot 55-jarigen en 35% van de 55-plussers niet gehaald. Het beweeggedrag van de volwassenen is vergelijkbaar met het regionale gemiddelde.

Overgewicht, met name ernstig overgewicht (obesitas), hangt samen met meerdere chronische ziekten, zoals diabetes mellitus type 2 (suikerziekte), hoge bloeddruk en hart- en vaatziekten. Ook hebben mensen met (ernstig) overgewicht vaker verschillende vormen van kanker, aandoeningen aan het bewegingsapparaat (artrose) en de ademhalingsorganen. Bovendien komen bij vrouwen met (ernstig) overgewicht menstruatiestoornissen en onvruchtbaarheid vaker voor (Visscher & Schoemaker, 2008). De belangrijkste oorzaak van overgewicht is een disbalans tussen energie-inname en energieverbruik. Daarnaast houdt overgewicht verband met het optreden van psychosociale problemen en een relatief groot verlies aan kwaliteit van leven (Voedingscentrum, 2008). Een kind met (ernstig) overgewicht kan gemakkelijk doelwit worden van pesterijen, een negatief zelfbeeld ontwikkelen en in een sociaal isolement raken.

De aanpak van overgewicht vraagt om een brede benadering van voeding- en beweeggedrag, die bestaat uit verschillende elementen die in samenhang worden uitgevoerd:

- Individuele en groepsgerichte voorlichting en advies, bijvoorbeeld door een diëtist.
- Het beschikbaar stellen van voorzieningen op het gebied van sport en bewegen en het bevorderen van het gebruik daarvan. Binnen de gemeente, op de werkplek en in scholen.
- Het zodanig inrichten van de omgeving, dat burgers veilig kunnen bewegen, spelen en sporten en een wandeling of fietstocht aantrekkelijk is.
- Het zodanig inrichten van de omgeving, dat keuze voor gezonde voeding een gemakkelijke keuze is: gezonde voeding in automaten, voorlichting over en promotie van gezonde voeding in de lokale supermarkten.

Een voorbeeld van een aanpak waarin verschillende elementen worden gecombineerd is het programma 'Van Klacht naar Kracht', dat partijen in zorg en welzijn in een aantal gebieden in Rotterdam onder regie van de GGD uitvoeren. Dit programma heeft aansluiting op de 'Beweegkuur' waar het Ministerie van VWS sterk op inzet. 'Van Klacht naar Kracht' is opgezet voor mensen die van hun huisarts een dringend leefstijladvies hebben gekregen, omdat ze (vooral door overgewicht) hard op weg zijn een aandoening als diabetes te ontwikkelen. In het programma worden een persoonlijke leefstijladviseur en een activiteitenprogramma op maat aangeboden. De GGD kan uitzoeken wat de mogelijkheden zijn voor het opzetten van een organisatorisch en financieel sluitende keten voor uitvoering van dit project in Ridderkerk. Voor de jeugd voert de GGD met andere partijen het programma 'Lekker fit' uit. Hierin worden voorlichting, beweegactiviteiten en een gezond aanbod in de schoolkantine gecombineerd. Recent onderzoek toont aan dat de beweegprogramma's 'COACH-methode', 'Jump-in' en 'Revalidatie, Sport en Bewegen' significant positieve effecten hebben op het beweeggedrag van de deelnemers en daarnaast ook praktisch goed uitvoerbaar zijn (Leemrijse et al., 2009).

Investeren in beweegactiviteiten is niet alleen van belang met het oog op overgewicht, maar kan ook een bijdrage leveren aan de bestrijding van eenzaamheid en depressiviteit.

Naast het bestaande beleid binnen het sportbeleid, sociale zaken en de WMO, subsidieert de gemeente Ridderkerk ook het project 'Bewegen op Recept' om beweging van minder draagkrachtigen en van mensen met een psychische beperking te stimuleren (Gemeente Ridderkerk, 2008).

Van de 10- en 11-jarigen uit Ridderkerk heeft 9% in de afgelopen 4 weken alcohol gedronken en van de 12- en 13-jarigen is dit 7%. Van de 12- en 13-jarigen heeft 2% in de laatste 4 weken bij een gelegenheid 5 of meer glazen gedronken.

De schadelijke gevolgen van overmatig alcoholgebruik zijn talrijk. Alcoholgebruik heeft invloed op alle organen in het lichaam en hangt samen met ongeveer 60 aandoeningen (Kuunders et al. 2007).

De schadelijkheid van het drinken van alcohol op jonge leeftijd staat steeds meer in de belangstelling. Er zijn aanwijzingen dat het drinken van (grote hoeveelheden) alcohol als je nog in de groei bent extra schadelijk is en een negatief effect heeft op de ontwikkeling van de hersenen. Tot slot geldt dat hoe jonger kinderen met alcohol in aanraking komen, hoe groter de kans op overmatig gebruik en verslaving op latere leeftijd.

Doel van landelijk alcoholbeleid is dat jongeren onder de 16 jaar geen alcohol drinken. Bovendien is er een discussie gaande om de leeftijd te verhogen naar 18 jaar. Gelet op de negatieve effecten van alcoholgebruik op jonge leeftijd is iedere alcoholdrinker onder de 16 er één teveel. Streven is dat minder mensen lichamelijk of geestelijk afhankelijk zijn van alcohol en dat alcoholgebruik minder schadelijke gevolgen heeft in het gezin, op het werk, in het verkeer en in uitgaanssituaties.

Effectief lokaal alcoholbeleid stoelt op vier pijlers:

- Regelgeving in relatie tot de beschikbaarheid van alcohol. Onder meer door afspraken te maken met de horeca over alcoholmarketing, sluitingstijden, toelatingsbeleid en schenkebeleid.
- Handhaving van lokale regels en van landelijke wetgeving.
- Vroegsignalering en preventie, met specifieke aandacht voor risicogroepen. De school is een goede plaats om jongeren te bereiken, bijvoorbeeld via het programma 'Gezonde school'. De laatste jaren blijken ook zelfhulpprogramma's op internet steeds vaker succesvol.
- Draagvlak bij het publiek. Bijvoorbeeld door communicatie via de media, scholen en verenigingen.

Landelijk is een grote hoeveelheid maatregelen en interventies, gericht op specifieke doelgroepen, ontwikkeld en getest. De effecten van de interventies zijn sterk afhankelijk van de kwaliteit en de intensiteit waarmee ze worden uitgevoerd. Aansluiting op de specifieke lokale situatie is noodzakelijk.

De gemeente Ridderkerk heeft het alcoholgebruik van de jeugd benoemd als speerpunt van het gezondheidsbeleid (Gemeente Ridderkerk, 2008). Hiervoor wordt 'De Gezonde School en genotmiddelen' en het 'Plan van aanpak alcohol' ingezet.

➤ In Ridderkerk wordt door minder dan 1% van de 12- en 13-jarigen dagelijks gerookt, 12% heeft het echter wel eens gedaan. Een kwart van de inwoners van 16 tot 55 jaar rookt en 18% van de 55-plussers.

Roken verhoogt het risico op verschillende vormen van kanker, bijvoorbeeld longkanker. Ook verhoogt roken het risico op COPD (zie *Afkortingen*), beroerte en hartfalen. In 2007 stierven in Nederland 20.000 mensen die ten gevolge van roken één van bovenstaande ziekten kregen. Daarnaast is door roken het risico op veel andere aandoeningen verhoogd. Ook passief roken (inademen van tabaksrook uit je omgeving) verhoogt het risico op het krijgen van verschillende aandoeningen (Van Gelder et al., 2009). Met het terugdringen van het aantal rokers kan een grote vooruitgang in de gezondheidssituatie in de gemeente worden gerealiseerd.

Stoppen met roken is al vele jaren een belangrijk punt van landelijk beleid, zowel van de overheid als van STIVORO. Diverse zorgaanbieders verzorgen 'stoppen met roken'-cursussen. Onder meer thuiszorgorganisaties en Bouman GGZ zijn actief. Huisartsen bieden ondersteuning bij stoppen met roken. De gemeente kan de effecten van landelijk beleid voor de eigen burgers versterken door actief mee te werken aan landelijke campagnes. Ook kan de gemeente het gebruik van zorgaanbod gericht op stoppen met roken stimuleren door de mogelijkheden actief onder de aandacht te brengen. Bijzondere aandacht verdient voorkomen dat jongeren gaan roken. Het programma 'Gezonde school en genotmiddelen', dat door de GGD wordt gecoördineerd biedt hiervoor goede mogelijkheden. Verenigingen met veel jongere leden kunnen roken ontmoedigen en toezien op naleving van het rookverbod in bijvoorbeeld de sportkantine.

➤ In Ridderkerk geeft 6% van de inwoners van 16 tot 55 jaar en 4% van de 55-plussers aan ooit slachtoffer te zijn geweest van huiselijk geweld. In 2009 kwamen bij de politie 192 meldingen van huiselijk geweld binnen, dit komt neer op 43 meldingen per 10.000 inwoners. Gemiddeld in Nederland worden 39 meldingen per 10.000 inwoners gedaan.

Huiselijk geweld is geweld dat door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer gepleegd is. Onder 'geweld' wordt de aantasting van de persoonlijke integriteit verstaan met daarbij een onderscheid tussen psychisch en lichamelijk geweld (waaronder seksueel geweld). De huiselijke kring van het slachtoffer bestaat uit (ex) partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden. Het begrip 'huiselijk' betreft hier de relatie tussen dader en slachtoffer en niet de locatie. Een belangrijk kenmerk van huiselijk geweld is de omstandigheid dat dader (pleger) en slachtoffer (waaronder het minderjarige slachtoffer) vaak - en soms noodgedwongen - deel blijven uitmaken van elkaars leefomgeving. Vaak is er sprake van een verstoorde machtsverhouding (GGD Rotterdam-Rijnmond, 2008)

Huiselijk geweld is een ernstig volksgezondheidsprobleem en maatschappelijk probleem met grote gevolgen voor slachtoffers, vaak nog vele jaren nadat de gebeurtenissen hebben plaatsgevonden. Slachtoffers kunnen ernstige lichamelijke en/of psychische klachten hebben, waaronder lichamelijk letsel, spier- en gewrichtspijnen, hoofdpijn, onverklaarbare chronische buikklachten, nervositeit, angst, slaapproblemen, minderwaardigheidsgevoelens, faalangst, depressie, suïcidale gedachten en posttraumatische stressstoornis. Ze leven vaak, mede door de (opgedrongen) geheimhouding, in een isolement. Per jaar sterven naar schatting in

Nederland tachtig vrouwen en vijftig kinderen als gevolg van het geweld. Huiselijk geweld brengt tevens enorme verborgen kosten met zich mee door huisartsen- en specialistenbezoek, medicijngebruik, bezoeken aan de Spoedeisende Hulp, ziekenhuisopnamen en werkverzuim (Reijnders & Drijber, 2006).

De aanpak van huiselijk geweld beslaat de hele keten van preventie en signalering tot interventies en nazorg, en is gericht op het beschermen en versterken van het hele (gezins) systeem (slachtoffers, kinderen en plegers). Iedereen die met huiselijk geweld te maken heeft, kan zich melden bij het Advies en Steunpunt Huiselijk Geweld (ASHG) Rotterdam. Het ASHG is 7 dagen per week 24 uur bereikbaar.

Het steunpunt zoekt de juiste actie bij de (hulp)vraag van de cliënt en werkt daarvoor samen met een uitgebreid netwerk van organisaties in de (jeugd)zorg, politie en strafrecht.

Als er lange tijd sprake is van geweld zijn cliënten vaak niet goed meer in staat om het geweld te stoppen en hulp te zoeken en/of te aanvaarden. Hulpverleners zijn getraind om hiermee om te gaan.

Deskundigheidsbevordering is een specifiek onderdeel van de aanpak van huiselijk geweld en wordt op maat aangeboden. Door deskundigheidsbevordering leren professionals met cliënten om te gaan en huiselijk geweld vroegtijdig te signaleren. Met het oog op vroegtijdige signalering heeft de GGD Rotterdam-Rijnmond bovendien een meldcode ontwikkeld. Na invoering van deze meldcode gaan professionals actiever om met vermoedens van huiselijk geweld. Streven is deze meldcode in te voeren in het totale gebied van de Stadsregio Rotterdam.

Tenslotte is preventie van belang. Het gaat hierbij onder meer om doelgroepspecifieke campagnes, voorlichtingen en het bieden van preventieprogramma's aan doelgroepen.

In de gemeente Ridderkerk functioneert een lokaal team huiselijk geweld.

➤ Bijna elke gemeente kent een groep mensen die problemen hebben op verschillende leefgebieden. In lokale zorgnetwerken worden deze mensen geholpen middels een ketenaanpak waarbij relevante hulp- en zorgverleners met elkaar samenwerken. In de gemeente Ridderkerk zijn in 2009 85 meldingen gedaan; 19 per 10.000 inwoners. In 2009 waren er in Rotterdam 2.649 meldingen; 45 meldingen per 10.000 inwoners.

Bij mensen met complexe problematiek is vaak sprake van een opeenstapeling van problemen. Ze verwaarlozen zichzelf, verkeren in een sociaal isolement, zijn in de war en/of veroorzaken overlast en hebben vaak financiële problemen. De opeenstapeling van problemen kan uiteindelijk leiden tot uithuiszetting, opname in een psychiatrisch ziekenhuis of dak- en thuisloosheid. Omdat het hier gaat om mensen die zorgmijndend zijn, moeten zij vanuit de hulpverlening actief worden benaderd. De hulpverlening moet in omvang en deskundigheid in staat zijn de noodzakelijke hulp, zoals maatschappelijk werk, te bieden. Omdat de problematiek niet door één organisatie kan worden opgelost, is samenwerking tussen verschillende instanties, in de directe leefomgeving van de cliënt, geboden.

Als het de lokale instanties niet lukt om gezamenlijk de grenzen van hetgeen mogelijk is op te rekken teneinde multiproblematiek op te lossen, worden knelpunten in de ketensamenwerking ervaren. Genoemde knelpunten dienen vervolgens te worden opgeschaald. Hierbij is een belangrijke rol weggelegd voor de gemeente, die een verantwoordelijkheid heeft in de zorg voor zijn kwetsbare burgers. De GGD ondersteunt de gemeente hierbij.

➤ De leefomgeving beïnvloedt de gezondheid op drie manieren. Ten eerste rechtstreeks door blootstelling aan fijn stof in de buitenlucht, ernstige geluidshinder door verkeer en verontreiniging van het binnenmilieu. Ten tweede kan de leefomgeving uitnodigen tot gezond gedrag, zoals fietsen, wandelen, sporten en spelen. De derde manier waarop de leefomgeving de gezondheid beïnvloedt, is door de beleving van de omgeving. Hier wordt dat toegespitst op de positieve beleving van het groen.

Lucht en gezondheid

In Ridderkerk staan ruim 1.300 woningen direct aan een drukke binnenstedelijke weg en 100 binnen een zone van 100 meter van een rijksweg. Dit betekent dat de bewoners van deze woningen in een gebied wonen met een relatief slechte luchtkwaliteit. In de aandachtszone tussen 100 en 300 meter van de rijkswegen staan daarnaast nog ongeveer 1.500 woningen.

Luchtverontreiniging door wegverkeer kan leiden tot luchtwegklachten, zoals hoesten, piepen en kortademigheid. De kleinste deeltjes van ingeademd fijn stof kunnen bovendien vanuit de longen het bloed in gaan. Dan kunnen vaatvernauwing, bloedklontering en een verstoorde hartslag ontstaan. Voor de gezondheid is dan ook de fijnste fractie van het fijn stof, afkomstig van de verbranding van wegverkeer, het meest schadelijk. Daarom zijn vooral langs drukke wegen gezondheidsrisico's te verwachten, ook als er aan de normen wordt voldaan. Kinderen die op een school dicht bij een rijksweg zitten, hebben meer luchtwegklachten en hun longen werken minder goed. Volwassenen die langs een rijksweg of drukke binnenstedelijke weg wonen, hebben meer kans om te overlijden aan een luchtwegziekte of een hart- en vaatziekte.

Dit geldt vooral binnen 100 meter van een rijksweg of in de eerstelijns bebouwing (binnen 50 meter) van een drukke stadsweg.

De vervuiling door de rijkswegen A15/ A16 leeft in Ridderkerk, zowel bij de gemeente als onder bewoners. Gezien het aantal woningen dat direct aan een drukke stadsweg ligt, verdient ook de binnenstedelijke luchtverontreiniging aandacht. Aangeraden wordt om te voorkomen dat woningen, verzorgingstehuizen, scholen en kinderdagverblijven binnen 100 meter van een rijksweg of direct aan een drukke binnenstedelijke weg komen te liggen. Daarnaast is het goed om sluipverkeer door de kern tegen te gaan en kunnen alternatieven voor de auto worden gestimuleerd. Veilige en aantrekkelijke langzaam verkeersverbindingen helpen niet alleen de luchtkwaliteit te verbeteren, maar zijn ook een stimulans om meer te bewegen en helpen zo overgewicht te verminderen.

Geluid en gezondheid

Bijna een kwart van de inwoners ervaart ernstige geluidshinder. Vergeleken met de andere regio's worden meer inwoners gehinderd door geluid van wegverkeer, zowel van wegen waar langzamer gereden mag worden dan 50 km per uur als van wegen waar sneller gereden mag worden (respectievelijk 29 en 22% van de inwoners). Ruim een derde van de inwoners ervaart geluidshinder door bromfietsen of scooters.

Geluid is in toenemende mate een gezondheidsprobleem. Het veroorzaakt vooral hinder en slaapverstoring. Langdurige blootstelling aan geluid kan leiden tot hart- en vaatziekten. Daarnaast leidt geluidsoverlast mogelijk tot meer huisartsbezoeken, meer medicijngebruik tegen hoge bloeddruk, meer ziekenhuisopnames en verminderde leerprestaties van kinderen. Wegverkeer is de belangrijkste bron van geluidshinder. Daarnaast zijn vliegverkeer, railverkeer, bouw- en sloopectiviteiten en burens belangrijke bronnen. Voor afzonderlijke geluidsbronnen gelden wettelijke normen. De wet houdt geen rekening met gelijktijdige overlast van meerdere bronnen. Ook onder de wettelijke norm kunnen daarom nadelige gezondheidseffecten optreden.

De gemeente geeft aan het aantal geluidsgehinderten te willen verminderen door het terugdringen van de geluidsoverlast door wegverkeer en industrie (Gemeente Ridderkerk, 2006 & Barrois & Van Riet, 2008). Aangezien geluidshinder (door vooral binnenstedelijk wegverkeer) relatief vaak wordt gemeld, kan hier wellicht extra op worden ingezet. Meer nadruk in het mobiliteitsbeleid op vervoer met het openbaar vervoer of de fiets, in plaats van de auto, helpt zowel de geluidsoverlast als de luchtvervuiling door het binnenstedelijk wegverkeer te verminderen.

Groen en gezondheid

Vergeleken met de andere gemeenten in de regio geven de inwoners van Ridderkerk vaker een voldoende aan het groen in hun directe omgeving. Ruim 80% van de 16- tot 55-jarigen en ruim 90% van de 55-plussers is tevreden met het groen. Het merendeel van de bevolking vindt dat er genoeg groen in de buurt aanwezig is.

De aanwezigheid van groen in de woonomgeving draagt bij aan herstel van stress en aandachtsmoeheid, aan gevoelens van zingeving, het nodigt uit tot bewegen en kan sociale contacten stimuleren. Dit geldt voor klein en groot, oud en jong. In wijken met groene ruimtes spelen en bewegen kinderen duidelijk meer en met meer creativiteit. Dit alles komt het best tot zijn recht als het groen makkelijk toegankelijk en uitnodigend is. Groenbeheer is van belang. Ook uitzicht op groen, bijvoorbeeld vanuit de woning, werkkamer of klas, brengt al positieve effecten met zich mee. Daarnaast maakt groen de leefomgeving aangenamer doordat de effecten van extreem weer zoals hitte, droogte, wind en wateroverlast door groen gedempt worden.

Het groen in de woonomgeving is een kwaliteit van Ridderkerk die verder benut kan worden. Aangezien er relatief veel overgewicht is, ligt er hier een uitdaging om de bevolking meer gebruik te laten maken van het groen voor beweging.

4 Tot slot

In het kader van de regionale VTV heeft de GGD Rotterdam-Rijnmond ook een Gezondheidsatlas ontwikkeld: een website met een schat aan informatie over de gezondheid in de (deel)gemeenten van het Rijnmondgebied (www.gezondheidsatlasrotterdamrijnmond.nl). Om daarnaast achtergrondinformatie en informatie over interventiemogelijkheden continu beschikbaar te kunnen stellen, ontwikkelt de GGD in 2010 ook een Kompas Volksgezondheid Rotterdam-Rijnmond. Beide websites worden regelmatig aangevuld met nieuwe informatie en actuele cijfers. Op deze manier kunnen gemeenten altijd de meest actuele gegevens gebruiken.

De regionale VTV Rotterdam-Rijnmond ontwikkelt zich verder

Voor de gemeentelijke en deelgemeentelijke rapportages die de GGD nu presenteert, heeft de GGD voor het eerst een integrale analyse gemaakt van de gezondheid in haar werkgebied. De komende jaren zal de GGD dit aanvullen met prognoses voor de toekomst. Voor gemeentelijk gezondheidsbeleid is naast informatie over de gezondheidssituatie van de burgers ook informatie over zorgbehoefte en zorgaanbod van belang. Hierover gaat de GGD meer kennis verzamelen. Deze toekomstige ontwikkelingen zullen zowel de volgende serie (deel)gemeentelijke rapportages als de Gezondheidsatlas op internet verrijken. Daarnaast zullen de evaluatie van de huidige rapportages en de ervaringen met de Gezondheidsatlas leiden tot verbeteringen in de toekomst. Deze regionale VTV is een groeiproces. Groei op basis van beschikbare informatie zowel als behoeften van (deel)gemeenten.

Literatuur, gegevensbronnen en websites

Literatuur

Barrois JC, Riet JM van. Ridderkerk Actieplan Geluid. Ridderkerk: Gemeente Ridderkerk, 2008.

Cole TJ, Bellizzi MC, Flegal KM, Dietz WH. Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey. *BMJ*, 2000;320(7244):1240-3.

Fokkema T, Tilburg T van. Eenzaam en dan? De (on)mogelijkheden van interventies bij ouderen. Eindrapportage aan de Stichting Sluyterman van Loo van een vergelijkend effect- en procesevaluatie-onderzoek naar interventies ter voorkoming en vermindering van eenzaamheid onder ouderen. Den Haag/ Amsterdam: NIDI/ VU, 2005.

Gelder BM van, Poos MJJC, Zantinge EM. Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van roken? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Gezondheidsdeterminanten\ Leefstijl\ Roken, 8 december 2009.

Gemeente Ridderkerk. Actieplan Gezondheidsbevordering 2008-2012. Ridderkerk: Gemeente Ridderkerk, 2008.

Gemeente Ridderkerk. Milieuvisie Ridderkerk 2006-2014. Ridderkerk: Gemeente Ridderkerk, 2006.

GGD Rotterdam-Rijnmond. Samenwerken bij de aanpak Huiselijk Geweld. Werkwijze Lokaal team Huiselijk Geweld in Rotterdam. Rotterdam: GGD Rotterdam-Rijnmond, 2008.

Jansen W, Looij-Jansen PM van de, Ferreira I, Wilde EJ de, Brug J. Differences in measures and self-reported height and weight in Dutch adolescents. *Ann Nutr Metab* 2006;50:339-346.

Jong-Gierveld J de, Kamphuis FH. The development of a Rasch-type loneliness-scale. *Applied Psychological Measurement*, 1985;9:289-299.

Kuunders MMAP, Laar MW van. Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van alcoholgebruik? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Gezondheidsdeterminanten\ Leefstijl\ Alcoholgebruik, 30 maart 2009.

Leemrijse CJ, Ooms L, Veenhof C. Evaluatie van kansrijke beweegprogramma's om lichaamsbeweging in de bevolking te bevorderen. Fase 2. Utrecht: NIVEL, 2009.

Reijnders UJL, Drijber BC. Huiselijk geweld (1): Cijfers en herkenning; Huisarts en geweld. Huisarts Wet, 2006;49:65-66,88.

Tilburg T van, Jong de-Gierveld J. Zicht op eenzaamheid. Achtergronden, oorzaken en aanpak. Assen: Koninklijke Van Gorcum, 2007.

Visscher TLS, Schoemaker C. Wat zijn de mogelijke gezondheidsgevolgen van overgewicht en ondergewicht? In: Volksgezondheid Toekomst Verkenning, Nationaal Kompas Volksgezondheid. Bilthoven: RIVM, <<http://www.nationaalkompas.nl>> Gezondheidsdeterminanten\ Persoonsgebonden\ Lichaamsgewicht, 22 september 2008.

Voedingscentrum. Preventie van overgewicht in de nota lokaal gezondheidsbeleid. Den Haag: Voedingscentrum, 2008.

Gegevensbronnen

GE. Gezondheidsenquête 2008. Onderzoek naar de gezondheid van volwassenen in Rotterdam-Rijnmond (GGD Rotterdam-Rijnmond).

JMR. Jeugd Monitor Rotterdam-Rijnmond. Onderzoek naar de gezondheid van de jeugd in Rotterdam-Rijnmond (GGD Rotterdam-Rijnmond).

SCP. Sociaal en Cultureel Planbureau. Rangorde naar sociale status van postcodegebieden in Nederland 2006 (SCP).

Websites

www.cbs.nl/statline
www.nationaalkompas.nl

De elektronische databank van het CBS
Nationaal Kompas Volksgezondheid (RIVM)

Definities

ADL-beperking

Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen zijn de handelingen die mensen dagelijks verrichten om in leven te blijven. Mensen met beperkingen in de ADL hebben grote moeite met gaan zitten en opstaan uit een stoel, in en uit bed stappen, de trap op- en aflopen, of kunnen dit alleen met hulp van anderen.

Direct gestandaardiseerde sterfte

Bij directe standaardisatie worden de leeftijdspecifieke cijfers van de index (bijvoorbeeld mannen uit de gemeente) toegepast op de bevolking van heel Nederland per 1 januari 2000. De resulterende aantallen overledenen per 10.000 van de standaardpopulatie zijn direct vergelijkbaar, zonder dat verschillen in de leeftijdsopbouw als verklaring een rol spelen. Dat maakt het mogelijk om mannen en vrouwen met elkaar te vergelijken en om verschillende regio's of gemeenten met elkaar te vergelijken.

Drukke binnenstedelijke weg

Een (stads)weg met meer dan 10.000 voertuigbewegingen per etmaal.

Eenzaamheid

Eenzaamheid is het subjectief ervaren van een onplezierig of ontoelaatbaar gemis aan (kwaliteit van) bepaalde sociale relaties. Kort gezegd gaat het hier om het al of niet bestaande verlangen naar (meer, andere of betere) relaties. Eenzaamheid kent twee dimensies, namelijk sociale en emotionele eenzaamheid. Bij sociale eenzaamheid wordt een ondersteunend netwerk gemist met als gevolg gevoelens van verveling en doelloosheid en bij emotionele eenzaamheid wordt het missen van intieme relaties bedoeld wat leidt tot gevoelens van verlatenheid en intens verdriet. De genoemde cijfers over eenzaamheid zijn gebaseerd op de eenzaamheidsschaal van De Jong-Gierveld (Jong-Gierveld J de & Kamphuis FH, 1985).

Gemiddeld gestandaardiseerd inkomen

Om inkomens van huishoudens vergelijkbaar te maken wordt het besteedbaar huishoudinkomen gecorrigeerd voor grootte en samenstelling van een huishouden. Hiervoor zijn equivalentiefactoren beschikbaar die afgestemd zijn op het aantal volwassenen en kinderen (naar leeftijd) in een huishouden. In de equivalentiefactor komen de schaalvoordelen tot uitdrukking die het gevolg zijn van het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Hierbij is de CBS-equivalentieschaal gebruikt, waarbij het eenpersoonshuishouden als standaardhuishouden is gekozen. Voor deze huishoudens is de factor gelijk aan 1. De CBS-equivalentieschaal voegt hieraan 0,38 toe voor de volgende meerderjarige. Per minderjarig kind wordt de factor afhankelijk van de leeftijd en rangorde van het kind opgehoogd met een waarde tussen de 0,15 en 0,30. Een alleenstaande met een besteedbaar inkomen van 10 duizend euro en een echtpaar met een besteedbaar inkomen van 13,8 duizend euro bevinden

zich dus op een gelijk welvaartsniveau: na standaardisatie bedraagt het inkomen in beide situaties 10 duizend euro.

Gezondheid

Gezondheid is een toestand van volledig lichamelijk, geestelijk en maatschappelijk welzijn en niet slechts de afwezigheid van ziekte of andere lichamelijke gebreken (WHO).

GGD RR

Het verzorgingsgebied van de GGD Rotterdam-Rijnmond bestond tot 1 januari 2010 uit de volgende gemeenten: Albrandswaard, Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Maassluis, Rotterdam, Ridderkerk, Schiedam en Vlaardingen. Per 1 januari 2010 behoren de gemeenten op Voorne-Putten Rozenburg en Goeree-Overflakkee ook tot het verzorgingsgebied van de GGD RR.

Wanneer in de tekst een vergelijking wordt gemaakt met de regiogemeenten, dan worden de gemeenten van het voormalige verzorgingsgebied bedoeld met uitzondering van Rotterdam.

GGD ZHE

Het verzorgingsgebied van de GGD Zuidhollandse Eilanden bestond uit de gemeenten op Voorne-Putten Rozenburg, Goeree-Overflakkee en de Hoeksche Waard. Op Voorne-Putten Rozenburg en Goeree-Overflakkee liggen de volgende gemeenten: Bernisse, Brielle, Dirksland, Goedereede, Hellevoetsluis, Middelharnis, Oostflakkee, Rozenburg, Spijkenisse en Westvoorne. Per 1 januari 2010 behoren deze gemeenten tot het verzorgingsgebied van de GGD RR. De Hoeksche Waard bestaat uit de gemeenten Binnenmaas, Cromstrijen, Korendijk, Oud-Beijerland en Strijen. Per 1 januari 2010 wordt de dienstverlening voor de Hoeksche Waard uitgevoerd door de GGD Zuid-Holland Zuid.

Grijze druk

De verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder en het aantal personen van 20 tot 65 jaar. Dit cijfer geeft inzicht in de verhouding van de ouderen tot het werkende deel van de bevolking.

Groene druk

De verhouding tussen het aantal personen van 0 tot 20 jaar en het aantal personen van 20 tot 65 jaar. Dit cijfer geeft inzicht in de verhouding van de jeugd tot het werkende deel van de bevolking.

Groente- en fruitnorm

In Nederland zijn normen vastgesteld voor de consumptie van groente en fruit. Volwassenen moeten volgens deze normen minimaal 200 gram groente (groentenorm) en 2 stuks fruit (fruitnorm) per dag eten. Deze normen gelden ook voor kinderen vanaf 12 jaar. Voor jongere kinderen geldt dat ze dagelijks groente én fruit moeten eten.

HDA-beperking

Mensen hebben een beperking in de huishoudelijke dagelijkse activiteiten (HDA) als zij beperkt zijn bij het uitvoeren van minimaal één van de volgende activiteiten: dagelijkse boodschappen doen, warme maaltijden bereiden en licht en zwaar huishoudelijk werk verrichten.

Ingrijpende gebeurtenissen

Ingrijpende gebeurtenissen zijn bijvoorbeeld het overlijden van een familielid of een ander geliefd persoon, langdurige ziekte of ziekenhuisopname van een gezinslid, conflicten of ruzies binnen het gezin, problemen met een ander kind in het gezin en verhuizing of migratie.

Mantelzorg

Mantelzorg is de zorg die iemand geeft aan een bekende uit zijn of haar omgeving, zoals een partner, ouder, kind, buurman of -vrouw, vriend(in), als deze persoon voor langere tijd ziek, hulpbehoevend of gehandicapt is. Deze zorg kan bestaan uit het huishouden doen, wassen, aankleden, gezelschap houden, vervoer, geldzaken regelen enz. Mantelzorg wordt niet betaald.

Nederlandse norm gezond bewegen

Jeugd (onder de 18 jaar): dagelijks een uur matig intensieve lichamelijke activiteit, waarbij de activiteiten minimaal twee maal per week gericht zijn op het verbeteren of handhaven van lichamelijke fitheid (kracht, lenigheid en coördinatie).

Volwassenen (18-55 jaar): een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit op tenminste vijf, maar bij voorkeur alle dagen van de week.

55-plussers: een half uur matig intensieve lichamelijke activiteit op tenminste vijf, maar bij voorkeur alle dagen van de week. Voor niet-actieven, zonder of met lichamelijke beperkingen, is elke extra hoeveelheid lichaamsbeweging meegenomen.

Niet-westerse allochtoon

Allochtoon met als herkomstsgroepering een van de landen in de werelddelen Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin.

Norm aanvaardbaar alcoholgebruik

Mannen: maximaal 2 glazen per drinkdag, maximaal 5 drinkdagen per week.

Vrouwen: maximaal 1 glas per drinkdag, maximaal 5 drinkdagen per week.

Overgewicht

Jeugd (onder de 18 jaar): de definitie voor overgewicht en obesitas is afhankelijk van de leeftijd en het geslacht. Dit onder meer omdat de hoeveelheid lichaamsvet tijdens de kinderjaren steeds verandert. Internationaal zijn er geslacht- en leeftijdspecifieke afkappunten voor de BMI bij kinderen bepaald (Cole et al., 2000).

Bij volwassenen is sprake van *matig overgewicht* bij een body mass index (BMI = gewicht in kilogram gedeeld door het kwadraat van de lengte in meters [kg/m^2]) van 25 tot $30 \text{ kg}/\text{m}^2$. Bij volwassenen is sprake van *ernstig overgewicht/ obesitas* bij een BMI groter of gelijk aan $30 \text{ kg}/\text{m}^2$.

Overmatig alcoholgebruik

Mannen: meer dan 21 glazen alcoholische drank per week.

Vrouwen: meer dan 14 glazen alcoholische drank per week.

Dit begrip zegt dus iets over het gemiddelde drinkgedrag.

Psychosociale gezondheid jeugd

Voor het meten van de *psychosociale gezondheid* van 5- en 6-jarigen, 10- en 11-jarigen en 12- tot en met 15-jarigen is gebruik gemaakt van de Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). De SDQ bevat in totaal 25 items, die betrekking hebben op 5 subschalen: emotionele problemen, gedragsproblemen, hyperactiviteit, problemen met leeftijdsgenoten en pro-sociaal gedrag. De SDQ maakt een goed onderscheid mogelijk tussen jongeren die waarschijnlijk geen psychosociale problemen hebben en jongeren die dit wel hebben.

Voor het meten van *sombere gevoelens* bij 10- en 11-jarigen is gebruik gemaakt van de Korte Depressie Vragenlijst voor Kinderen (KDVK).

Emotionele problematiek bij 12- tot 15-jarigen is gemeten met 5 items in de SDQ vragenlijst over emotionele problemen (SDQ subschaal emotionele problematiek).

SES-score

Een SES-score is een maat voor de sociale status van een postcodegebied of het negatief daarvan: de sociale achterstand. Het is een maat die is samengesteld uit drie elementen: inkomen, werkgelegenheid en opleidingsniveau.

Significant

De kans dat een onderzoeksresultaat op toeval berust, is kleiner dan 5% (bij een betrouwbaarheid van 95% en een nauwkeurigheid van 5%).

Standardized Mortality Ratio

De SMR is het toepassen van de leeftijd- en geslachtspecifieke sterftekansen van de standaardpopulatie (Nederland) op de bevolking van de index (gemeente of GGD). De verwachte sterfte wordt op 100 gezet, de sterfte in de indexpopulatie is daaraan gerelateerd. Als de SMR 100 is, is de sterfte in de indexpopulatie gelijk aan die van de standaardpopulatie. Als de SMR hoger is, is de sterfte in de indexpopulatie hoger. En als de SMR lager is, is de sterfte juist lager.

Uitkeringsontvangers

Het aandeel uitkeringsontvangers van 15 tot en met 64 jaar op de laatste vrijdag van september, uitgedrukt in hele procenten van het aantal personen van 15 tot en met 64 jaar.

Zware drinker

Mannen: minstens 1 keer per week 6 of meer glazen alcohol per dag.

Vrouwen: minstens 1 keer per week 4 of meer glazen alcohol per dag.

Afkortingen

ADL	Algemene Dagelijkse Levensverrichtingen
AMW	Algemeen maatschappelijk werk
ASHG	Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld
BMI	Body Mass Index
CJG	Centrum voor Jeugd en Gezin
COPD	Chronic Obstructive Pulmonary Disease
GES	Gezondheidseffectscreening
GGD	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GGD RR	Gemeentelijke gezondheidsdienst Rotterdam-Rijnmond
GGD ZHE	Gemeentelijke gezondheidsdienst Zuid-Hollandse eilanden
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
havo	Hoger algemeen voortgezet onderwijs
hbo	Hoger beroepsonderwijs
HDA	Huishoudelijke Dagelijkse Activiteiten
JGZ	Jeugdgezondheidszorg
KDVK	Korte Depressie Vragenlijst voor Kinderen
LESI	Landelijk Expertisecentrum Sociale Interventies
lo	Lager onderwijs
LZN	Lokaal Zorgnetwerk
mbo	Middelbaar beroepsonderwijs
NNGB	Nederlandse Norm Gezond Bewegen
RIAGG	Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
SDQ	Strengths and Difficulties Questionnaire
SES	Sociaaleconomische status
SMR	Standardized Mortality Ratio
vmbo	Vorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
VTV	Volksgezondheid Toekomst Verkenning
vwo	Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs
WHO	World Health Organization
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
wo	Wetenschappelijk onderwijs
WPG	Wet publieke gezondheid

Bijlage: Gezondheidsprofiel van de gemeente Ridderkerk

Tabel 1: Sterfte en levensverwachting

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR	NL
Totale sterfte				
Totaal (2003-2006)	Aantal per jaar	405 ●	9.740 ●	137.539
Mannen (2003-2006)		203 ●	4.554 ●	66.743
Vrouwen (2003-2006)		202 ●	5.186 ●	70.796
Totaal (2003-2006)	Aantal per 10.000 inwoners per jaar	90 ●	96 ●	84
Mannen (2003-2006)		92 ●	91 ●	83
Vrouwen (2003-2006)		87 ●	100 ●	86
Totaal (2003-2006)	Direct gestandaardiseerd per 10.000 inwoners per jaar	71 ●	81 ●	77
Mannen (2003-2006)		66 ●	78 ●	73
Vrouwen (2003-2006)		73 ●	84 ●	79
Totaal (2003-2006)	SMR	92 ▲	105 ▼	100
Mannen (2003-2006)		90 ▲	106 ▼	100
Vrouwen (2003-2006)		93 ▲	105 ▼	100
Ziekten van het hart- en vaatstelsel				
Totaal (2003-2006)	SMR	92	105 ▼	100
Mannen (2003-2006)		91	106 ▼	100
Vrouwen (2003-2006)		92	104 ▼	100
Kwaadaardige nieuwvormingen				
Totaal (2003-2006)	SMR	99	104 ▼	100
Mannen (2003-2006)		96	103 ▼	100
Vrouwen (2003-2006)		100	107 ▼	100
Ziekten van de ademhalingsorganen				
Totaal (2003-2006)	SMR	93	100	100
Mannen (2003-2006)		89	99	100
Vrouwen (2003-2006)		94	102	100
Levensverwachting bij de geboorte				
Totaal (2003-2006)	Jaren	80,4	78,6 ▼	79,4
Mannen (2003-2006)		77,9	76,3 ▼	77,0
Vrouwen (2003-2006)		82,7	80,8 ▼	81,6

▲ Significant gunstiger dan in Nederland.

▼ Significant ongunstiger dan in Nederland.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 2: Ziekten en aandoeningen

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Chronische aandoeningen				
16-55 jaar (2008)	% minimaal 1 ziekte of aandoening	52	46	
55 jaar en ouder (2008)		78	77	
Diabetes				
16-55 jaar (2008)	%	2	2	
55 jaar en ouder (2008)		12	11	
0 jaar en ouder (2004-2007)			4	4
Migraine/ ernstige hoofdpijn				
16-55 jaar (2008)	%	19	16	
55 jaar en ouder (2008)		8	8	
0 jaar en ouder (2004-2007)			14 ▼	12
Hoge bloeddruk				
16-55 jaar (2008)	%	9	7	
55 jaar en ouder (2008)		35	32	
0 jaar en ouder (2004-2007)			12	11
Luchtwegaandoeningen				
16-55 jaar (2008)	% astma/ copd	7	7	
55 jaar en ouder (2008)		8	9	
0 jaar en ouder (2004-2007)	% chronische klachten aan luchtwegen		8	8
Aandoening aan rug				
16-55 jaar (2008)	%	10	9	
55 jaar en ouder (2008)		14	13	
0 jaar en ouder (2004-2007)			9	9
Artrose van heup/ knie				
16-55 jaar (2008)	%	6	6	
55 jaar en ouder (2008)		35	31	
0 jaar en ouder (2004-2007)			11	10
Aandoening nek/ schouder				
16-55 jaar (2008)	%	9	9	
55 jaar en ouder (2008)		14	13	
Aandoening elleboog/ pols/ hand				
16-55 jaar (2008)	%	6	4	
55 jaar en ouder (2008)		7	9	
Depressiviteit				
16-55 jaar (2008)	%	5	7	
55 jaar en ouder (2008)		12 ▼	8	

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 2: Ziekten en aandoeningen (vervolg)

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Vernauwing van de bloedvaten				
16-55 jaar (2008)	%	2 ▼	1	
55 jaar en ouder (2008)		7	6	
Psoriasis				
16-55 jaar (2008)	%	4 ▼	2	
55 jaar en ouder (2008)		3	3	
ADL-beperking				
55 jaar en ouder (2008)	% met minimaal 1 beperking	8	9	
HDA-beperking				
55 jaar en ouder (2008)	% met minimaal 1 beperking	14	15	
Beperking in horen				
55 jaar en ouder (2008)	% met beperking	6	6	
Beperking in zien				
55 jaar en ouder (2008)	% met beperking	5	6	

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 3: Infectieziekten

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR	NL
Bevolkingsonderzoek				
Borstkanker (2008) ¹	% deelname	81 ●	74	
Baarmoederhalskanker (2008) ²	Beschermingsgraad	76 ●	64	
Infectieziekten				
Hepatitis B acuut (2008) ³	Aantal meldingen	1 ●	11	
Hepatitis B chronisch/ onbekend (2008) ³		1 ●	54	
Kinkhoest (2008) ³		45 ●	529	
Tuberculose (2008) ³		5 ●	22	
Tuberculose (2008) ³	Aantal röntgenfoto's ter identificatie	79 ●	1.340	
Vaccinatie				
2 jaar (2009) ³	% gevaccineerd ⁴	95 ●	95	
10 jaar (2009) ³	% gevaccineerd ⁵	94 ●	93	

¹ GGD RR is hier inclusief Rotterdam, maar exclusief Nieuwe Waterweg Noord.

² GGD RR is hier inclusief Rotterdam.

³ GGD RR is hier exclusief Rotterdam.

⁴ Gemiddelde vaccinatiegraad van zuigelingen met geboortjaar 2006 van DKTP basis immuun, HIB volledig afgesloten, BMR basis immuun, MenC volledig afgesloten, pneumokokken volledig afgesloten.

⁵ Gemiddelde vaccinatiegraad van schoolkinderen met geboortjaar 1998 DTP volledig afgesloten en BMR volledig afgesloten.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 4: Functioneren en kwaliteit van leven

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Ervaren gezondheid				
2 jaar (2008)	% gaat wel tot slecht	6		
5-6 jaar (2008-2009)		5		
10-11 jaar (2008-2009)		11		
0-11 jaar (2008)				5
12-13 jaar (2008-2009)		16		
12-17 jaar (2008)				10
16-55 jaar (2008)	% matig of slecht	9	10	
55 jaar en ouder (2008)		26	22	
0 jaar en ouder (2004-2007)	% minder goed		29 ▼	19
Eenzaamheid				
16-55 jaar (2008)	% matig tot zeer ernstig	29	33	
55 jaar en ouder (2008)		41	38	
16-55 jaar (2008)	% emotioneel eenzaam	8	10	
55 jaar en ouder (2008)		13	12	
16-55 jaar (2008)	% sociaal eenzaam	22	24	
55 jaar en ouder (2008)		27	28	
Depressie				
16-55 jaar (2008)	% hoog risico	4	5	
55 jaar en ouder (2008)		4	4	
Psychofarmaca				
16-55 jaar (2008)	% gebruikers	6	5	
55 jaar en ouder (2008)		12 ▼	9	
Regie over eigen leven				
55 jaar en ouder (2008)	% onvoldoende regie	23	22	

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 4: Functioneren en kwaliteit van leven (vervolg)

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Psychosociale problemen				
5-6 jaar (2008-2009)	% zorgelijke totaal score op vragen naar psychosociale problemen volgens de ouders	8		
5-6 jaar (2008-2009)	% zorgelijke totaal score op vragen naar psychosociale problemen volgens de leerkracht	6		
5-6 jaar (2008-2009)	% zorgelijke totaal score op vragen naar psychosociale problemen volgens ouder én leerkracht	0		
10-11 jaar (2008-2009)	% zorgelijke totaal score op SDQ volgens de ouders	11		
10-11 jaar (2008-2009)	% zorgelijke totaal score op SDQ volgens de leerkracht	2		
10-11 jaar (2008-2009)	% zorgelijke totaal score op SDQ volgens ouder en leerkracht	1		
12-13 jaar (2008-2009)	% zorgelijke totaal score op SDQ	16		
12-16 jaar (2005)				16
Emotionele problemen				
2 jaar (2008)	% vaak van streek/ huilt snel volgens de ouders	6		
5-6 jaar (2008-2009)	% vaak van streek/ huilt snel volgens de leerkracht			
2 jaar (2008)	% maakt neerslachtige/ verdrietige indruk volgens de ouders	<1		
10-11 jaar (2008-2009)	% hoge score op sombere gevoelens volgens KDVK	26		
10-11 jaar (2008-2009)	% zorgelijke score op SDQ, subschaal emotionele problemen volgens de ouders	15		
10-11 jaar (2008-2009)	% zorgelijke score op SDQ, subschaal emotionele problemen volgens de leerkracht	15		
12-13 jaar (2008-2009)	% zorgelijke score op SDQ, subschaal emotionele problemen	14		
12-16 jaar (2005)				15
Ontwikkeling/ gedrag				
2 jaar (2008)	% ouder maakt zich veel zorgen over ontwikkeling/ gedrag	2		
Suicide				
12-13 jaar (2008-2009)	% suïcidegedachten in afgelopen jaar	21		
12-13 jaar (2008-2009)	% ooit suïcidepoging gedaan	6		

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 4: Functioneren en kwaliteit van leven (vervolg)

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Probleemgedrag				
2 jaar (2008)	% met drie of meer ongunstige antwoorden op probleemgedrag volgens de ouders ²	18		
10-11 jaar (2008-2009)	% frequent probleemgedrag ²	7		
12-13 jaar (2008-2009)	% probleemgedrag totaal ³ - tenminste 1 keer in afgelopen 12 maanden	46		
12-13 jaar (2008-2009)	% probleemgedrag totaal ³ - meer dan 1 keer in afgelopen 12 maanden	33		
12-13 jaar (2008-2009)	% vandalisme in afgelopen 12 mnd	19		
12-13 jaar (2008-2009)	% gevecht in afgelopen 12 mnd	34		
12-13 jaar (2008-2009)	% diefstal (incl. zwartrijden) in afgelopen 12 mnd	16		
12-13 jaar (2008-2009)	% ernstig geweldsdelict in afgelopen 12 mnd	24		
Wapenbezit				
10-11 jaar (2008-2009)	% dat wel eens een wapen bij zich draagt	7		
12-13 jaar (2008-2009)		5		
Spijbelen				
5-6 jaar (2008-2009)	% vaak ongeoorloofd afwezig van school	<1		
10-11 jaar (2008-2009)		1		
12-13 jaar (2008-2009)	% gespijbeld in afgelopen vier weken	3		
12-16 jaar (2005)				14
Pesten				
5-6 jaar (2008-2009)	% dat 1 of meer keer per maand gepest wordt volgens de leerkracht	23		
5-6 jaar (2008-2009)	% dat andere kinderen 1 of meer keer per maand pest volgens de leerkracht	37		
10-11 jaar (2008-2009)	% dat tenminste één keer per week wordt gepest	7		
12-13 jaar (2008-2009)		9		
12-16 jaar (2005)	% dat minstens twee keer per maand gepest wordt			7
10-11 jaar (2008-2009)	% dat tenminste één keer per week anderen pest	3		
12-13 jaar (2008-2009)		3		
12-16 jaar (2005)	% dat minstens twee keer per maand anderen pest			9

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 4: Functioneren en kwaliteit van leven (vervolg)

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Ingrijpende gebeurtenissen				
2 jaar (2008)	% één of meer ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt in de afgelopen 2 jaar (2007-2008)	43		
2 jaar (2008)	% meer dan 1 ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt, ooit	23		
5-6 jaar (2008-2009)		48		
10-11 jaar (2008-2009)		65		
12-13 jaar (2008-2009)		64		
Problematiek thuis				
12-13 jaar (2008-2009)	% met problematiek thuis	36		

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 5: Leefstijl

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Matig overgewicht (excl. obesitas)				
2 jaar (2008)		6		
2 jaar (1996-1997)				8
5-6 jaar (2008-2009)		8		
5-6 jaar (2002-2004)				10
10-11 jaar (2008-2009)		20		
10-11 jaar (2002-2004)				14
12-13 jaar (2008-2009)		9		
16-55 jaar (2008)	% BMI 25-30	33	33	
55 jaar en ouder (2008)		43	44	
20 jaar en ouder (2004-2007)	% BMI ≥25		46	46

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 5: Leefstijl (vervolg)

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Obesitas				
2 jaar (2008)		1		
2 jaar (1996-1997)				1
5-6 jaar (2008-2009)		5		
5-6 jaar (2002-2004)				4
10-11 jaar (2008-2009)		3		
10-11 jaar (2002-2004)				3
12-13 jaar (2008-2009)		<1		
16-55 jaar (2008)	% BMI ≥30	12	12	
55 jaar en ouder (2008)		19	16	
20 jaar en ouder (2004-2007)			13	11
Voeding				
2 jaar (2008)	% dat ≥5 dagen per week ontbijt	98		
5-6 jaar (2008-2009)		99		
10-11 jaar (2008-2009)		96		
12-13 jaar (2008-2009)		84		
2 jaar (2008)	% dat voldoet aan de fruitnorm	53		
5-6 jaar (2008-2009)		27		
10-11 jaar (2008-2009)		16		
12-13 jaar (2008-2009)		24		
11-12 jaar (2005)	% dat dagelijks fruit eet			37
12-16 jaar (2005)				29
2 jaar (2008)	% dat dagelijks groente eet	45		
5-6 jaar (2008-2009)		26		
10-11 jaar (2008-2009)		28		
11-12 jaar (2005)				44
12-13 jaar (2008-2009)		27		
12-16 jaar (2005)				41
2 jaar (2008)	% dat meer dan twee glazen fris drinkt	26		
5-6 jaar (2008-2009)		34		
10-11 jaar (2008-2009)		37		
12-13 jaar (2008-2009)		36		
2 jaar (2008)	% dat ≥3 tussendoortjes per dag eet	1		
5-6 jaar (2008-2009)		2		
10-11 jaar (2008-2009)		6		

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 5: Leefstijl (vervolg)

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Lichaamsbeweging				
2 jaar (2008)	% dat ≥5 dagen per week buiten speelt	70		
5-6 jaar (2008-2009)		47		
10-11 jaar (2008-2009)		57		
3 jaar (2005)	% dat (bijna) iedere dag buiten speelt			60
5-12 jaar (2005)				67
5-6 jaar (2008-2009)	% dat ≥2 dagen per week sport buiten schooltijd	49		
10-11 jaar (2008-2009)		65		
12-13 jaar (2008-2009)		75		
10-11 jaar (2008-2009)	% dat lid is van sportvereniging	70		
8-12 jaar (2005)				77
12-13 jaar (2008-2009)		63		
12-16 jaar (2005)				67
2 jaar (2008)	% dat ≥1 uur per dag tv kijkt/ computert	48		
5-6 jaar (2008-2009)		65		
5-6 jaar (2008-2009)	% dat ≥2 uur per dag tv kijkt/ computert	27		
10-11 jaar (2008-2009)		48		
12-13 jaar (2008-2009)		79		
16-55 jaar (2008)	% dat de NNGB niet haalt	38	41	
55 jaar en ouder (2008)		35	30	
12 jaar (2007-2008) en ouder (2004-2007)			53 ▼	46
Alcoholgebruik				
10-11 jaar (2008-2009)	% dat wel eens alcohol heeft gedronken	35		
11-12 jaar (2005))				49
12-13 jaar (2008-2009)		16		
12-16 jaar (2005)				77
10-11 jaar (2008-2009)	% dat de afgelopen 4 weken heeft gedronken	9		
11-12 jaar (2005)				14
12-13 jaar (2008-2009)		7		
12-13 jaar (2008-2009)	% dat ≥5 glazen heeft gedronken bij een gelegenheid in de laatste 4 weken	2		
16-55 jaar (2008)	% overmatige drinkers	8	8	
55 jaar en ouder (2008)		5 ▲	11	
16-55 jaar (2008)	% dat de norm aanvaardbaar alcoholgebruik overschrijdt	50	51	
55 jaar en ouder (2008)		35	41	

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 5: Leefstijl (vervolg)

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Roken				
10-11 jaar (2008-2009)	% wel eens gerookt	4		
12-13 jaar (2008-2009)		12		
12-16 jaar (2005)				33
10-11 jaar (2008-2009)	% dagelijkse rokers	<1		
12-13 jaar (2008-2009)		<1		
12-16 jaar (2005)				8
16-55 jaar (2008)	% rokers	25	26	
55 jaar en ouder (2008)		18	17	
12 jaar (2007-2008) en ouder (2004-2007)			30	29
Drugsgebruik				
12-13 jaar (2008-2009)	% softdrugs gebruikt in afgelopen 4 weken	0		
12-16 jaar (2005)				7
12-13 jaar (2008-2009)	% harddrugs gebruikt in de afgelopen 4 weken	0		
12-16 jaar (2005)				2
16-55 jaar (2008)	% cannabis gebruikt in afgelopen jaar	4	9	
16-55 jaar (2008)	% ooit harddrugs gebruikt	5	6	
Seksueel risicogedrag				
12-13 jaar (2008-2009)	% dat wel eens geslachtsgemeenschap heeft gehad	4		
12-16 jaar (2005)				15
16-55 jaar (2008)	% dat seks heeft gehad met losse partner(s)	6	7	

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 6: Huiselijk geweld en complexe probleemsituaties

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Huiselijk geweld				
16-55 jaar (2008)	% dat ooit slachtoffer is geweest	6	7	
55 jaar en ouder (2008)		4	4	
Politiemeldingen huiselijk geweld				
0 jaar en ouder (2009)	Aantal incidenten	192	2.396	
0 jaar en ouder (2009)	Aantal incidenten per 10.000 inwoners	43	55	39
Hulpverlening				
Meldingen LZN (2009) ²	Aantal meldingen	85	405	
	Aantal meldingen per 10.000 inwoners	19	18	

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 7: Leefomgeving

Indicator	Definitie	Ridderkerk	GGD RR ¹	NL
Geluidshinder				
16-55 jaar (2008)	% dat ernstige geluidshinder ervaart	24	24	
16-55 jaar (2008)	% geluidshinder door bromfietsen	36	34	
16-55 jaar (2008)	% geluidshinder door wegen <50km/ u	29	24	
16-55 jaar (2008)	% geluidshinder door wegen >50km/ u	22	16	
Groenbeleving in de buurt				
16-55 jaar (2008)	% dat het groen een voldoende geeft	83	70	
55 jaar en ouder (2008)		94	87	
16-55 jaar (2008)	% dat groen belangrijk vindt	98	96	
55 jaar en ouder (2008)		97	97	
16-55 jaar (2008)	% dat tot rust kan komen in het groen	63	60	
55 jaar en ouder (2008)		72	71	
16-55 jaar (2008)	% dat actief kan recreëren in het groen	75	70	
55 jaar en ouder (2008)		76	72	
16-55 jaar (2008)	% dat vindt dat er voldoende groen is	65	56	
55 jaar en ouder (2008)		73	72	
Buurtbeleving				
2 jaar (2008)	% ouders dat tevreden is over de buitenspeelmogelijkheden in de buurt	98		
5-6 jaar (2008-2009)		93		
10-11 jaar (2008-2009)	% dat de woonbuurt niet leuk vindt	8		
10-11 jaar (2008-2009)	% dat zich soms of (heel) vaak onveilig voelt in de woonbuurt	49		
10-11 jaar (2008-2009)	% dat vindt dat er niet genoeg te doen is in de buurt	37		
Luchtvervuiling				
Woningen bij wegen	Aantal <100 m rijksweg	160		
	% <100 m rijksweg	1		
	Aantal <50 m eerstelijns binnenstedelijk	585		
	% <50 m eerstelijns binnenstedelijk	4		
	% <100 m rijksweg of eerstelijns binnenstedelijk	5		
	% 100-300 m rijksweg	7		

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

Tabel 8: Zorg (vervolg)

Indicator	Definitie	Ridderkerk		GGD RR ¹		NL
Huisarts						
16-55 jaar (2008)	% contact in afgelopen jaar	79		70		
55 jaar en ouder (2008)		80		82		
0 jaar en ouder (2004-2007)				77	▼	73
Tandarts						
16-55 jaar (2008)	% contact in afgelopen jaar	80		83		
55 jaar en ouder (2008)		60		64		
0 jaar en ouder (2004-2007)				76	▼	78
GGZ/ AMW						
16-55 jaar (2008)	% contact in afgelopen jaar	6		8		
55 jaar en ouder (2008)		5		4		
Thuiszorg						
16-55 jaar (2008)	% contact in afgelopen jaar	1		1		
55 jaar en ouder (2008)		8		8		
Mantelzorg						
16-55 jaar (2008)	% mantelzorgers op het moment van het onderzoek	11		9		
55 jaar en ouder (2008)		17		15		
Hulp en zorg						
55 jaar en ouder (2008)	% dat hulp in huishouding krijgt	19		17		
55 jaar en ouder (2008)	% dat hulp bij persoonlijke verzorging krijgt	7		8		

¹ Wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Ridderkerk is een gemiddelde van de GGD-regio zonder de stad Rotterdam gebruikt, wanneer de GGD RR wordt vergeleken met Nederland is de gehele GGD-regio (inclusief Rotterdam) gebruikt.

▲ Significant gunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

▼ Significant ongunstiger dan het laatste cijfer in de rij.

● Significantie is niet berekend.

COLOFON

Dit rapport is een onderdeel van de regionale Volksgezondheid Toekomst Verkenning (rVTV) Rotterdam-Rijnmond. Dit is een uitgave van de GGD Rotterdam-Rijnmond in samenwerking met het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM).

Herziene druk april 2010

Redactie: B.E. Stam, N. de Graaff

en W.M.M. Klaus-Meijs

Vormgeving: troy! creatieve communicatie

Drukwerk: TDS

GGD Rotterdam-Rijnmond

Postbus 70032

3000 LP Rotterdam

(010) 433 99 66

info@ggd.rotterdam.nl

www.ggd.rotterdam.nl

rivm